

COSP n°14 (2021) :
Belgian Disability Forum vzw (BDF) :
Vorbereidende nota voor de Coormulti-vergadering 1/06/2021

Rondetafel 1: Bescherming van de rechten van personen met een handicap in risicosituaties en humanitaire noodsituaties

Het Belgian Disability Forum vzw (BDF) heeft geen specifieke kennis van gewapende conflicten en humanitaire noodsituaties.

Wat deze onderwerpen betreft, zal hij zich beperken tot het vestigen van de aandacht op 3 aspecten die verband houden met het beheer van de Covid-19 pandemie in België:

1) Personen met een handicap worden te vaak vergeten

Tijdens de hele Covid-19 pandemie zijn personen met een handicap vaak vergeten.

Sterke pleitbezorging door organisaties van personen met een handicap en adviesorganen heeft geleid tot een koerswijziging. Zo hebben de NHRPH en het BDF bijvoorbeeld verkregen dat mededelingen aan het publiek over de Covid-19-maatregelen in de nodige toegankelijke formaten aan alle burgers ter beschikking worden gesteld.

In een logica van inclusie is het van belang dat de autoriteiten en overheidsdiensten automatisch rekening houden met het grootste aantal mensen en de meest kwetsbaren, waaronder personen met een handicap.

2) Het recht op kwaliteitsgezondheidszorg

Op het hoogtepunt van de "eerste golf" bleek dat op handicaps gebaseerde selectiecriteria werden toegepast door het management van instellingen voor personen met een handicap bij de beslissing om hen al dan niet naar ziekenhuizen over te brengen wanneer hun gezondheidstoestand dit vereiste.

Ook op dit niveau was er een krachtig optreden van de NHRPH met steun van parlementsleden nodig om ervoor te zorgen dat de ethische beginselen van het VN-verdrag voor personen met een handicap werden nageleefd: mensen mogen nooit worden gediscrimineerd op grond van hun handicapssituatie. Dit algemene beginsel is van cruciaal belang als het gaat om de toegang tot hoogwaardige gezondheidszorg.

3) Situatie van uitsluiting en isolatie

De Covid-19 pandemie heeft reeds bestaande situaties van uitsluiting en isolement geaccentueerd. Bepaalde moeilijke situaties zijn verergerd. Er zijn veel situaties van moreel en psychologisch leed.

In sommige gevallen duurt het jaren voordat de naweën verdwenen zijn.

Ronde tafel 2: Zelfstandig wonen en integratie in de samenleving

Het BDF benadrukt in zijn talrijke interpellaties dat **personen met een handicap recht hebben op een inclusief leven in de samenleving en dat er geen sprake mag zijn van discriminatie van personen met een handicap.**

Obstakels en uitdagingen tijdens de Covid-19 pandemie

De Covid-19 pandemie heeft veel (niet-uitputtende) negatieve gevolgen voor het dagelijks leven van personen met een handicap en hun gezinnen aan het licht gebracht:

- Gebrek aan onmiddellijke en duidelijke communicatie over de epidemie en de genomen maatregelen.
- Ontoegankelijkheid van inclusieve en hygiënische gezondheidsdiensten en andere faciliteiten, ongeacht de handicap.
- Gebrek aan overleg met personen met een handicap en hun vertegenwoordigende organisaties om autoriteiten die toegankelijke en inclusieve diensten verlenen, te adviseren over specifieke eisen en de meest geschikte oplossingen.
- Alle Covid-19 inperkings-, decontaminatie- en mitigatieactiviteiten (niet alleen die welke rechtstreeks verband houden met de insluiting van personen met een handicap) moesten worden gepland en uitgevoerd met de actieve participatie van personen met een handicap.
- Sommige geïsoleerde mensen kunnen zonder een minimum aan menselijk contact zijn achtergebleven. Personen die in inrichtingen leefden waren in eenzame opsluiting en verstoken van alle activiteiten en contacten. Voor velen was dit gemis aan sociale contacten onbegrijpelijk en nog ondraaglijker.
- Toen bezoeken aan zorginstellingen werden verboden en sociale afstand werd aanbevolen, behoorden geïsoleerde mensen tot de zwaarst getroffen. Niemand mag verstoken blijven van steun en essentiële diensten. De voorzieningen moeten de nodige steun van de staat krijgen, zodat zij aan de behoeften kunnen voldoen.
- Er hadden extra financiële middelen moeten worden uitgetrokken voor dag- en nachtverblijven om de beperkende maatregelen tijdens de perioden van opsluiting te kunnen opvangen.
- Wat de triage van patiënten op de intensive care betreft, herinnerde het BDF eraan dat IEDEREEN, **ziek** of niet, met een handicap of niet, zijn wensen kenbaar moet kunnen maken met betrekking tot de zorg die hij wenst of aanvaardt. Toestemming is een integrerend onderdeel van de Belgische wetgeving inzake patiëntenrechten.
- Het BDF heeft het beginsel van adequate zorg en toegang voor iedereen tot alternatieve zorg van goede kwaliteit verdedigd.

- De autoriteiten moeten kunnen garanderen dat personen met een handicap die naar hun familie terugkeren een financiering zullen krijgen die 100% van hun inkomen waarborgt.
- Het BDF dringt erop aan dat het nooit aanvaardbaar kan zijn een persoon met een handicap meer dan nodig effectief op te sluiten, hem de toegang te ontfeggen of te voorzien in situaties van uitstel of compromis omdat hij een handicap heeft.
- Personen met een handicap zijn op veel gebieden van het dagelijks leven buiten deze gezondheids crisis gehouden.
- Er moet dringend worden geïnvesteerd in gezondheids- en ondersteuningsdiensten, zodat zij het hoofd kunnen bieden aan de stijgende kosten in verband met Covid-19.

Het is van essentieel belang lering te trekken uit deze crisis en een **vooruitstrevende en pragmatische toekomstvisie te hebben op het gebied van huisvesting, gezondheid en steun voor personen met een handicap en gezinnen in het bijzonder.**

Rekening houden met de behoeften van personen met een handicap, ongeacht hun handicap en ongeacht hun leeftijd (kinderen, volwassenen of ouderen).

Personen met een handicap moeten op de lange termijn worden ondersteund om in hun huis te kunnen blijven wonen, **zonder extra kosten voor de betrokkene of zijn familie.**

De pandemie heeft de kosten van levensonderhoud op een aantal gebieden **alleen maar doen stijgen**, ook voor personen met een handicap, bijvoorbeeld: de noodzaak om maskers en gel aan te schaffen, een taxi te moeten nemen in plaats van de trein, meer dan gewoonlijk met de mobiele telefoon te moeten communiceren, enz.

In zijn alternatieve verslagen betreurt het BDF het feit dat **vrouwen en meisjes met een handicap geconfronteerd worden met zeer ernstige situaties van geweld, zowel binnen het gezin als in instellingen, die enerzijds** verband houden met hun geslacht en anderzijds met hun handicap. Zij lopen tweemaal zoveel kans het slachtoffer te worden van seksueel geweld en misbruik als vrouwen zonder handicap.

Integratie in de samenleving en de leefruimte

Het BDF is van mening dat moet **worden toegewerkt naar een positieve en constructieve definitie van "groepsleefsituaties"**. In dit opzicht is het van essentieel belang :

- dat **er van jongs af aan sprake is van inclusie**, zodat kinderen en jongeren met een handicap in de gewone samenleving kunnen leven, zodat zij kunnen leren hun behoeften en levenskeuzen beter te bepalen
- dat de maatschappij dit samenleven bevordert.
- dat algemene diensten toegankelijk zijn voor personen met een handicap en dat concrete steun voor hen beschikbaar is wanneer dat nodig is.

De mentaliteit moet veranderen om personen met een handicap te zien als een integrerend deel van de samenleving en niet als afzonderlijke elementen.

Mensen moeten vrij blijven om hun woonplaats te kiezen, of die nu collectief is of niet. Meer dan ooit is het van belang de juridische capaciteit van personen met een handicap te versterken.

Om personen met een handicap in staat te stellen een echte keuze te maken, moet het dienstenaanbod passend, gevarieerd en betaalbaar zijn.

Wat huisvesting betreft, omvat het **begrip "habitat"** verschillende aspecten:

- Bescherming: het huis is een toevluchtsoord waar de persoon zich veilig voelt en wordt omringd door mensen die hij of zij vertrouwt.
- Openheid: de habitat is het uitgangspunt voor de wereld. Onze wereld is georganiseerd rond ons huis. Het is de bevoorrechte plaats van het leven van de persoon die hem in staat moet stellen zich voor de buitenwereld open te stellen.
- Privacy: de collectieve structuur, ongeacht haar omvang of wijze van organisatie, moet eenieder in staat stellen een intiem en privé-leven te leiden

Indien de persoon met een handicap ervoor kiest om in een collectieve structuur te leven, moet hij of zij kunnen deelnemen **aan de vaststelling van de regels en de werking van de dienst** die hem of haar ontvangt.

De instelling moet garant staan voor het project en voor de levenskwaliteit van de mensen die zij opvangt. De eisen van de organisatie zelf mogen dus niet prevaleren boven de geïndividualiseerde behoeften van de bewoners.

Heroverweging van de wijze waarop de financiering van instellingen wordt berekend: het is van belang dat de bevoegde autoriteiten alleen instellingen financieren die zich houden aan nauwkeurige specificaties, die de kwaliteit van het bestaan van personen met een handicap garanderen.

Een heroverweging van de beroepen die betrokken zijn bij de ondersteuning van personen met een handicap en hun gezinnen

Ronde tafel 3: Het recht op onderwijs - Uitdagingen voor inclusief onderwijs en toegankelijkheid tijdens de pandemie van het coronavirus (COVID-19)

De crisis van Covid-19 heeft de Belgische samenleving door elkaar geschud en doet dat nog steeds.

Onderwijsmethoden en schoolomstandigheden zijn op hun kop gezet. Veel kinderen met een handicap hebben om verschillende redenen maandenlang geen onderwijs kunnen volgen: gezondheid, gebrek aan alternatieven, digitale kloof, gebrek aan steun voor de ouders

Deze situatie heeft de gehele schoolbevolking getroffen en, zoals altijd, hebben de meest kwetsbare groepen er het meest onder te lijden gehad, met name kinderen met een handicap.

De meest in het oog springende bevindingen

De crisis van Covid-19 heeft aanzienlijke gevolgen gehad voor het onderwijs. De scholen waren gedwongen te sluiten van half maart tot eind juni 2020. Vanaf de herfst zijn ze weer op deeltijdbasis gesloten. Zij organiseerden, in allerijl, sommige cursussen door gebruik te maken van videoconferentie. Dit ging gepaard met enorme inspanningen om:

- materiële problemen: niet alle scholen waren even goed uitgerust op het gebied van communicatietechnologieën (ICT) en sommige leerlingen en hun leraren beschikten niet over de nodige computerapparatuur of hadden er geen volledige toegang toe wanneer dat nodig was
- pedagogische problemen: veel leraren en leerlingen hebben plotseling het lesgeven per videoconferentie ontdekt. De opmerkingen over tekortkomingen gelden zeker voor kinderen met een handicap zoals voor alle kinderen. Maar zij hebben, zoals altijd, grotere gevolgen op korte en middellange termijn gehad voor kinderen in kwetsbaardere situaties
- psychologische problemen die verband houden met het isolement, de onzekerheden en de angsten die de crisissituatie teweegbrengt en met de wil van de autoriteiten om deze te beheersen door angstboodschappen te sturen. De psychosociale nawerkingen zijn aanzienlijk en zullen nog vele jaren in het oog moeten worden gehouden om ze te verhelpen
- organisatorische problemen, aangezien veel kinderen met een handicap behoefte hebben aan passend vervoer en medische ondersteuning naar hun school. Ze zijn gewoon maandenlang van school verstoken geweest. De opgelopen vertragingen zullen onomkeerbaar zijn voor sommige

Al deze kwesties hebben een aanzienlijke impact gehad op studenten met een handicap. Een grondige evaluatie is nodig om daaruit nuttige lessen te trekken.

Ongeacht het systeem, inclusief of gespecialiseerd, zijn vele kinderen met een handicap verstoken gebleven van de steun die zij nodig hebben omdat de ondersteunende structuren niet hebben kunnen functioneren tijdens de perioden van COVID-opsluiting.

Zo werden bijvoorbeeld de logopedische, psychologische en fysiotherapeutische follow-ups volledig stopgezet, met name omdat de financiering door INAMI bij de ouders thuis niet mogelijk was.

Communicatietechnologie als antwoord?

Zoals in de achtergrondnota wordt opgemerkt, is het vermogen om communicatietechnologieën te gebruiken een belangrijk onderdeel geweest van de educatieve reactie op de pandemie.

Op dit niveau moesten de Belgische onderwijsinstellingen in zeer korte tijd enorme logistieke, methodologische en pedagogische problemen oplossen. Al degenen die bij het onderwijs betrokken zijn, moeten voor hun inspanningen worden bedankt.

Het gebruik van ICT kan echter niet als een wonderoplossing worden beschouwd. Het zijn belangrijke instrumenten om met situaties van isolatie om te gaan. Maar het zijn slechts hulpmiddelen. Zowel leerlingen als leraren hebben moeten leren hoe ze die in een crisissituatie moeten gebruiken. In de toekomst zullen zij moeten leren deze in hun dagelijkse praktijk te gebruiken.

Onderwijsdeskundigen hebben er herhaaldelijk op gewezen dat het door de pandemie veroorzaakte isolement een negatief effect heeft gehad op het leren van jongeren in het algemeen.

Het is duidelijk dat het toegenomen gebruik van ICT aanzienlijke problemen oplevert voor de relatie van jongeren tot de wereld. **Er is een gezegde dat zegt "te veel van iets is slecht".** Dit geldt met name op dit gebied.

Nu het herstelplan zich toespitst op het gebruik van nieuwe technologieën, dringt het BDF er met klem op aan dat grondig wordt nagedacht over de wijze waarop het gebruik van technologieën nu reeds het denken van jongeren structureert en over de wijze waarop leerkrachten dringend hun beroepspraktijken moeten aanpassen. Enkele voorbeelden:

- de relatie van jongeren met de wereld is gebaseerd op instrumenten die zeer korte boodschappen promoten die weinig ruimte laten voor nuance en reflectie
- ICT's zijn instrumenten die werken in een binaire modus waarbij de voorkeur uitgaat naar "waar of niet waar", hetgeen de reeds bestaande tekortkoming van **"sanctionele" evaluatie** in plaats van formatieve evaluatie dreigt te accentueren

- het systematisch gebruik van meerkeuzevragenlijsten en online-enquêtes creëert strategieën voor succes (gebaseerd op statistieken) in plaats van kennis en beheersing
- ...

Dit zijn aspecten die in de voorbereidende nota van het Comité niet aan de orde komen, wat jammer is.

Ten slotte heeft het gebruik van ICT een zeer groot potentieel om tot uittreding te leiden. Het is absoluut noodzakelijk dat, onder het mom van het gebruik van ICT, het isolement van leerlingen met een handicap niet de norm wordt!

In dit opzicht kan de mogelijkheid om gebruik te maken van afstandsonderwijs geenszins rechtvaardigen dat schoolgebouwen niet toegankelijk worden gemaakt, hetgeen momenteel het grootste obstakel is voor de ontwikkeling van echt inclusief onderwijs!

Het zou niet aanvaardbaar zijn dat een student met een functiebeperking cursussen op afstand volgt terwijl zijn klasgenoten in de klas zitten.

Naar inclusief onderwijs?

Het streven naar een meer inclusief onderwijs maakt deel uit van de gewenste veranderingen.

Hoewel het BDF de beginselen van inclusief onderwijs zoals beschreven in internationale teksten onderschrijft, is zij van mening dat deze beginselen

- doelstellingen zijn die moeten worden bereikt en dat de weg om die te bereiken op korte, middellange en lange termijn moet worden uitgestippeld
- kan in de specifieke context van België niet worden verwezenlijkt zonder te voorzien in de nodige middelen voor een goed geordende overgang: de invoering van inclusief onderwijs kan niet van de ene dag op de andere per decreet worden gerealiseerd. De geleidelijke uitstap uit het buitengewoon onderwijs moet worden begeleid en dit zal kosten met zich meebrengen
- Deze beginselen mogen niet als exclusief worden beschouwd en moeten in evenwicht worden gehouden door andere beginselen, zoals de keuzevrijheid van leerlingen met een handicap en hun ouders. Keuzevrijheid impliceert de mogelijkheid om het soort onderwijs te kiezen dat bij hen past en dus een reeks keuzemogelijkheden

Het is in de mode om speciaal onderwijs te belasteren. Niet alles in het Belgische bijzonder onderwijs is echter af te wijzen. Wat de Comité voor de rechten van personen met een handicap afwijst is het segregatie-aspect van het bijzonder onderwijs. Daarom bekritiseert zij het Belgisch bijzonder onderwijs, en niet de specifieke onderwijsmethoden en -middelen die het heeft ontwikkeld en die de leerkrachten onder de knie hebben.

Het zou ook een vergissing zijn om de niet-competitieve kant van het speciaal onderwijs niet te behouden. Het zou zeker nuttig zijn als het toekomstige inclusief onderwijs in België alle

positieve aspecten van het speciaal onderwijs zou integreren en toepassen op inclusief onderwijs. We moeten opnemen en niet concurreren.

Wat de methode betreft, is het voor het BDF van essentieel belang dat de aanpassingen die in het onderwijsstelsel worden aangebracht, in de richting gaan van de invoering van echt inclusief onderwijs:

- progressief en goed gepland zijn
- georganiseerd worden op basis van daadwerkelijk overleg met de structuren die personen met een handicap vertegenwoordigen en met alle actoren in de onderwijswereld
- te beginnen met de toegankelijkheid van schoolgebouwen en -materiaal
- worden ondersteund door een voldoende aantal bekwame leerkrachten en ondersteunend personeel
- rekening houden met de noodzaak van progressiviteit: een 16-jarige en zijn of haar ouders vertellen dat het speciaal onderwijs van de ene dag op de andere ophoudt, is niet aanvaardbaar
- rekening houden met de noodzaak om de mogelijkheid te behouden te kiezen tussen twee typen onderwijs, naar gelang van de behoeften van de leerling
- niet worden gedaan zonder rekening te houden met de noodzakelijke kosten van de overgang